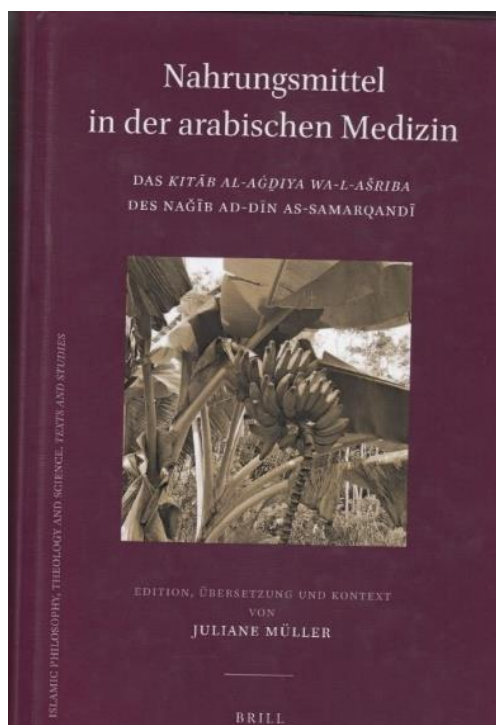

کتاب «اغذیه در طب اسلامی» برگرفته از آموزه‌های جالینوس است

کتاب *اغذیه در طب اسلامی: الاغذیه و الاشربه* اثر نجیب‌الدین سمرقندی که یولیانه مولر آن را به آلمانی ترجمه کرده است، از آثار برگزیده بیست‌وششمین جایزه جهانی کتاب سال جمهوری اسلامی شده است. این کتاب دانشنامه جامعی در زمینه طب تغذیه و دربردارنده بیش از ۵۰۰ مورد ماده غذایی، نوشیدنی و موارد معطر متفاوت است و با توجه به ۵۳ نسخه خطی شناخته شده از این اثر، احتمالاً شایع‌ترین کتاب عربی پیشامدرن درباره علوم تغذیه است. یولیانه مولر پژوهشگر پس‌دکتری در انستیتو مطالعات آسیایی و شرقی دانشگاه زوریخ سوییس است، او عربی و اسپانیایی را در دانشگاه‌های فرانسه، آلمان و سوریه آموخته و دانش‌آموخته دکترای مدرسه عالی فرهنگ‌ها و جوامع مسلمان برلین است و دکترای خود را در رشته مطالعات عربی در سال ۲۰۱۶ به پایان رسانده است. وی در گفت‌وگو با ایننا درباره این کتاب، دلیل پژوهش و ترجمه آن توضیحاتی داده است.

کمی درباره این کتاب و دلیل انتخاب آن برای پژوهش بگویید.

کتاب «اغذیه در طب اسلامی: الاغذیه و الاشربه» را به‌عنوان موضوع تز دکترایم در دانشگاه آزاد برلین انتخاب کردم و متن عربی را همراه با ویرایش و توضیحاتی به آلمان را ترجمه کردم. نجیب‌الدین سمرقندی، پزشکی است که در قرن ۱۳ میلادی (ششم و هفتم هجری قمری) در بغداد و هرات زندگی می‌کرد و به نظر می‌رسد او فارسی هم می‌دانسته چرا که بسیاری از لغات این کتاب، فارسی است و مانند دانشنامه‌ای درباره غذا، نوشیدنی‌ها و مواد معطر است که در آن دوران وجود داشتند و درباره تاثیر هر کدام از آنها روی بدن انسان و سلامتی توضیح داده است. مثلاً اگر کسی سردرد یا دل درد دارد چه چیزی باید بخورد یا بنوشد یا مواد معطری که بر سلامتی بدن انسان تاثیر دارند، کدامند.

این کتاب قبلا ویرایش نشده بود؛ ۵۳ نسخه خطی از این کتاب در کتابخانه‌های مختلف از سوریه و ایران گرفته تا هندوستان وجود دارد که من به بعضی از این کشورها سفر کردم و برخی نسخه‌ها را هم از کتابخانه‌های بعضی از این کشورها دریافت کردم. در مجموع ۴۹ نسخه از این کتاب را دیده‌ام که در کتابخانه‌های اروپا، خاورمیانه، آفریقا و ایران نگهداری می‌شوند.

درباره نسخه ایرانی این اثر نیز بگویید که چقدر در نگارش کتاب «اغذیه در طب اسلامی: الاشریه» به شما کمی کرد؟

در ایران نسخه‌ای از این کتاب در کتابخانه ملک وجود دارد که به نظر می‌رسد نزدیک‌ترین نسخه به نسخه اصلی باشد چرا که در زمان حیات نویسنده این کتاب، دستنویس شده است و این می‌تواند دلیل محکمی بر اصلی بودن این نسخه باشد. در واقع یک نسخه اصلی از کتاب وجود داشته که نسخه‌های متعدد دیگری از روی آن دستنویس شده و در کشورهای مختلف پراکنده شده است که نمودار این کتاب‌ها را در کتابم آورده‌ام.

کاری که من روی این کتاب انجام دادم، مقایسه نسخه‌های مختلف بوده، اما این نسخه‌ها اشکالات زیادی داشتند و سعی کردم همزمان با مقایسه، نسخه‌ها را به متن اصلی نزدیک کنم و نتیجه نهایی را به آلمانی برگردانم.

چرا نجیب‌الدین سمرقندی و این کتاب را انتخاب کردید؟

در دوران کارشناسی ارشد روی کتاب «الکیمیا» کار کردم و برای دکتری هم باید متنی را ویرایش می‌کردم که در زمینه طب و تغذیه باشد و تاکنون کسی روی آن کار نکرده باشد، در نتیجه با جست‌وجو به این کتاب رسیدم.

با توجه به این‌که این اثر در زمینه طب سنتی است، آیا به نظر می‌رسد در اروپا طب سنتی هم طرفدار پیدا کرده است؟

مطالبی که در کتاب گفته شده با آنچه در پزشکی مدرن وجود دارد همخوانی ندارد، من این کتاب را با دیگر کتب عربی در زمینه طب در قرون میانه مقایسه کرده‌ام. مثلا طبیبان عرب می‌گویند شیرینی، گوشت و نان سفید برای بدن مفید است در حالی‌که در پزشکی مدرن خوردن این مواد را برای بدن مضر می‌دانند. دایره غذایی در آن دوره محدود بوده و کالری زیاد را مفید می‌دانستند و مواردی که در این کتاب آمده، الزاما درست نیست بلکه صرفا تفکر مردم آن دوره است و به‌نوعی تاریخ فرهنگی مردمان آن دوران را نشان می‌دهد.

کتاب «اغذیه در طب اسلامی: الاشریه» و طب اسلامی برگرفته از آموزه‌های جالینوس و متون طب یونانی است. من در آلمان طب سنتی یا طب اسلامی ندیده‌ام ولی در هند طب مشابهی داریم که طب یونانی است. اعراب متن‌های یونانی مثل جالینوس را گرفتند و من وقتی این کتاب را با متن‌های یونانی مقایسه کردم شباهت‌های جالبی پیدا کردم.

مثلا جالینوس از غذاهای مدیترانه‌ای نام می‌برد که در قرون میانه خاورمیانه پیدا نمی‌شود. غذاهای جدید زیادی از ایران و هند هم داریم مثل اسفناج و بادمجان که اعتقاد به خاصیت درمانی آن‌ها وجود دارد.

موضوعی که جالب است این‌که مثلا جالینوس می‌گوید بهترین گوشت، گوشت خوک است اما سمرقندی با این‌که متن را می‌داند آن را تغییر می‌دهد یا مواردی مثل الکل یا شراب را که جالینوس نوشته است نادیده می‌گیرد چون او طب یونانی را با طب اسلامی تطبیق می‌دهد و مواردی را جایگزین یا حذف می‌کند.

طبیبان عرب بدون توجه به این‌که انگور یا انجیر میوه‌های مدیترانه‌ای هستند از همان‌ها در متون خود استفاده می‌کنند. یا چون پیامبر(ص) خرما می‌خورده‌اند خرما را جایگزین میوه‌های مدیترانه‌ای کرده‌اند.

بازخورد انتشار کتاب شما در آلمان چطور بود؟

این کتاب سال ۲۰۱۷ در آلمان منتشر شده ولی پیش‌تر نسخه‌های دست‌نویس آن در کتابخانه بوده و شاید کسی آن را دیده باشد. درباره کتابم معرفی و بررسی‌هایی دیده‌ام اما درباره بازخورد و میزان فروش و استقبال از آن اطلاعی ندارم.

واکنش شما درباره انتخاب‌تان در جایزه جهانی کتاب چه بود؟

از برگزیده شدن اثرم در جایزه جهانی کتاب سال غافل‌گیر و شگفت‌زده شدم. پروفیسور همکارم سال گذشته برگزیده این جایزه شد. وقتی ایمیل را دریافت کردم، فکر کردم یک ایمیل جعلی است، ولی ایمیل واقعی بود و من خیلی خوشحال و هیجان‌زده شدم.

منبع: خبرگزاری ایبنا